

NETWORKSHOP 2014

Pécs, április 24.

Az ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodó szerzők műveinek felhasználása egy uniós irányelv átültetésének tükrében

Dr. Esze Katalin

szerzői jogi tanácsadó

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest

Nemzetközi Szerzői Jogi Osztály

SZTNH

Témavázlat

- **I. Az uniós jogalkotás előzményei**
  - Az árva mű irányelv megszületésének célja
- **II. 2012/28/EU „árva mű irányelv”**
  - Mikor árva egy mű és hogyan használható fel?
  - Melyek a kedvezményezett intézmények?
- **III. Az irányelv hazai átültetése**
  - Kodifikációs dilemmák
  - Új szabályok a szerzői jogi törvényben
  - Az új szabályoktól várt hatások

I. Az uniós jogalkotás előzményei

- Társadalmi igény a tömeges digitalizációra
- 2006/585/EK európai bizottsági ajánlás a kulturális anyagok digitalizálásáról és online hozzáférhetővé tételéről, valamint a digitális megőrzésről
- 2011/711/EU bizottsági ajánlás ugyanebben a tárgyban

Cél: a teljes európai kulturális örökség digitalizálása

- Céldátum: 2025
- Motiváció: a már jelentős digitalizált tartalmakkal rendelkező Európán kívüli országok utolérése.
- USA-beli Googlebooks projektben beolvasott könyvek száma már 2009-ben meghaladta a 10 millió példányt.

Út a megvalósításhoz

- Szerzők és kiadók jogainak rendezése
- Technikai lehetőségek már adottak:

Egy nagyobb teljesítményű szkennelő óránként akár 6000 oldalt, egy év alatt akár 30 ezer könyvet is be tud olvasni úgy, hogy közben automatikusan lapoz.

szerzői jogi kérdések rendezése

A digitalizálás szerzői jogi kérdései

A szerzői jogi jogosult engedélyének megszerzése

Ki a szerző?

- aki a művet megalkotta
- kizárólagos joga van:
a védelmi időn belül
csak ő jogosult
felhasználni a művet és
másnak felhasználási
engedélyt adni

Ki a szerzői jogi jogosult?

- aki jogosult a művet
felhasználni
- törvény erejénél fogva
(pl. az örökös, jogutód)
- vagy felhasználási
szerződés keretein
belül

„Ismeretlen vagy lehetetlen?”*

Mit tudunk tenni akkor, ha az oltalom alatt álló mű jogosultja nem ismert, vagy ha nem található a szerző?

A probléma jelentős

Egy 2010-es EU bizottsági kutatás szerint** Európa-szerte a szerzői jogi védelem alatt álló mintegy 27 millió könyv 13% tekinthető árvának.

- 1000 dán történelmi könyvből 5 hónap alatt mindössze 50-nek tudták a jogait megnyugtatóan rendezni.
- 200 ezer osztrák doktori disszertáció jogainak rendezése 20-50-szer többbe kerül, mint amennyibe a digitalizálása.

II. 2012/28/EU „árva mű irányelv”

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól

- **Első tervezet: 2011. május 24.**
- **Elfogadás: 2012. október 25.**
- **25 preambulum-bekezdés, 11 cikk**

Úttörő hazai szabályozás

A **magyar** jogalkotó **Japán** és **Kanada** után a világon harmadikként, s **Európában elsőként** vezette be az árva művek felhasználásának engedélyezését. A 2009 óta működő rendszer értelmében a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

- kérelem alapján,
- közigazgatási eljárás keretében,
- igazgatási szolgáltatási díj és adott esetben jogdíj letétbe helyezése mellett,
- határozattal adja meg a szerző helyett a felhasználási engedélyt a kérelmezőknek.

III. Az irányelv hazai átültetése

- A szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi CLIX. törvény módosította
- 2014. október 29-i hatállyal
- a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényt (Szt.).

Új, önálló fejezetbe (IV/A. Fejezet) kerülnek az Szt.-n belül az árva művek felhasználására vonatkozó rendelkezések:

- ▲ az árva mű felhasználásának hatósági engedélyezésére irányadó szabályok és
- ▲ az árva mű kedvezményezett intézmény által történő felhasználására vonatkozó – az irányelv rendelkezéseivel összhangban álló – rendelkezések.

Árva mű irányelv

átültetése

**Szjt.
IV/A.
fejezet**

**Általános
szabályok**

**SZTNH
engedély**

**Kedvezményezett
felhasználás**

Az irányelv által teremtett szabályozási keret

Az irányelv és a folyamatoként átültetett és 2014. október 29-én hatályba lépő hazai szerzői jogi módosítások rendelkezéseinek lényege:

- egy meghatározott kedvezményezett intézményi körnek
- szabad felhasználási lehetőséget biztosít
- a saját gyűjteményébe tartozó **árva** művek és hangfelvételek
- **digitalizálására és az interneten történő hozzáférhetővé tételére**, továbbá
- jogszerű, határon átnyúló felhasználására (kölcsonös elismerés).

Melyek a kedvezményezett intézmények?

- nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak
- iskolai oktatás célját szolgáló intézmények
- muzeális intézmények
- levéltárak
- közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívumok
- a közszolgálati médiaszolgáltató rádió- vagy televízió-szervezetek

Magyarországon:

7404 könyvtár 152 milliós állománnyal,
88 levéltár 401 819 fm fond terjedelemmel, valamint
672 múzeum, illetve muzeális intézmény*

*Központi Statisztikai Hivatal Idősoros 2012. éves adatok - Kultúra, sport http://www.ksh.hu/stadat_eves_2_7

A szabad felhasználás feltételei

- jóhiszemű és gondos jogosultkutatás ellenére „árva”
- a művet rögzítik egy összeurópai adatbázisban (OHIM adatbázis)
- a felhasználni kívánt árva mű az intézmény gyűjteményének (archívumának) részét képezi
- meghatározott műtípusba tartozik

Könyv, folyóirat, hírlap, magazin vagy egyéb írásmű formájában kiadott mű, filmalkotások és más audiovizuális művek, hangfelvételek.

A közszolgálati médiaszolgáltató rádió- vagy televízió-szervezetek által 2002. december 31-ig előállított mű vagy felvétel.

- valamely tagállamban adták ki, vagy sugározták először

Kodifikációs dilemmák 1.

- A gondos jogosultkutatás tekintetében előírt követelmények egységesek legyenek-e az irányelvi szabad felhasználási és a hatósági engedélyezési rendszerben?
- Az irányelvi, általánosan megfogalmazott források hazai viszonyokra szabása és csak a releváns források kutatásának előírása?
- Az OHIM adatbázis szerepe a rendszerben.

Példa a jogosultkutatás minimum-szabályaira

Részlet az irányelv mellékletéből:

Kiadott könyvek jogosultjainak felkeresése esetén felkutatandó források:

- a) a kötelespéldány-állomány, a könyvtári katalógusok, valamint a könyvtárak és egyéb intézmények által vezetett jegyzékek;
- b) ...
- c) a meglévő adatbázisok és nyilvántartások, ...

A megfogalmazások sok helyen rendkívül általánosak, de a könyvtárak és egyéb intézmények példája esetén az általános megfogalmazás **NEM** jelenti valamennyi magyarországi könyvtár és adatbázis felkeresésének kötelezettségét.

Kodifikációs dilemmák 2.

- A szabad felhasználás megkezdésének ideje: az pillanat, amikor az OHIM adatbázisban mindenki számára láthatóvá válik a feltöltött mű/teljesítmény.
- A jogosult fellépési lehetősége.
- A felhasználó miként köteles eljárni, ha fellép a jogosult, mennyi idő áll rendelkezésére, hogy felhagyjon a felhasználással?

jogosultkutatás

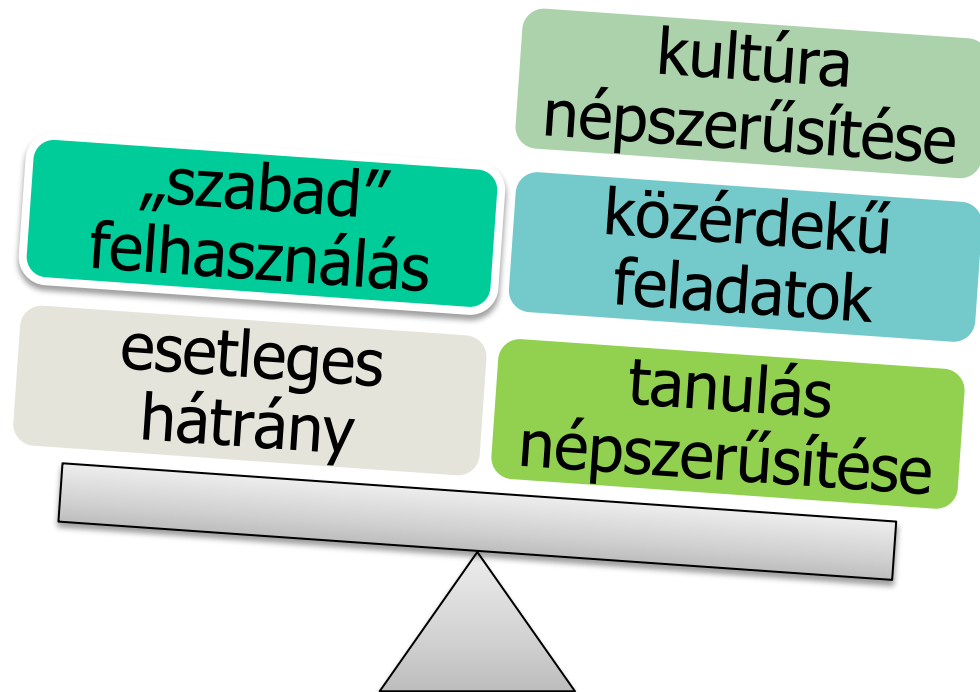
OHIM

árva státusz

Kodifikációs dilemmák 3.

- Díjtételek bevezetése a kormányrendelet mellékletében meghatározott irányadó díjazás alapján, vagy legyen ez a felek döntése és megegyezésük hiányában a bíróságé?
- A díjtételek alkalmazásának mikéntje, azaz, legyen-e eltérő megállapodásra lehetőség?

Kölcsönös elismerés szabálya

Az OHIM adatbázisban már szereplő árva műre vonatkozóan nincs szükség ismételt jogosultkutatóra, **feltéve**, hogy a felhasználó közfeladatot ellátó intézmény gyűjteményében az árva mű ugyancsak megtalálható.

Gyorsabb és költségkímélő lehetőség a határon átnyúló árva mű felhasználásokhoz.

Mikor jóhiszemű és gondos a jogosultkutatás?

- **Fontos hangsúlyozni, hogy a jogosultkutatás továbbra sem mentesíti az intézményeket attól, hogy a feldolgozni kívánt műveket egyesével végignézzék, feltárják a szerzőségi adatokat.**
- **A felhasználás főszabálya továbbra is a felhasználási szerződés, e szabad felhasználás csak annyiban megengedett, amennyiben a szerző ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, azaz árva.**

Kosztolányi örökösök példája

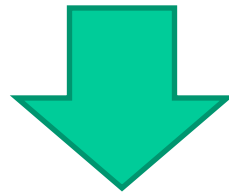
Közös jogkezelés helye a rendszerben

Ha valamelyik felhasználás, például zenék, fotók vagy filmek internetes felhasználása a közös jogkezelés körébe tartozik, akkor a jogkezelőktől kell engedélyt kérni, még abban az esetben is, ha a szerző ismeretlen, vagy nem található.

Az új szabályoktól várt hatás

Hatósági engedély igénylése helyett az intézmények

- gyorsabban,
- könnyebben és
- ingyenesen digitalizálhatnak

**Megnő az interneten elérhető
magyar kulturális javak mennyisége.**

Köszönöm a figyelmüket!

Dr. Esze Katalin
szerzői jogi tanácsadó
Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest
Nemzetközi Szerzői Jogi Osztály
katalin.esze@hipo.gov.hu